

Phân tích và nêu cảm nghĩ về bài thơ Đất nước của Nguyễn Đình Thi

Dàn ý Phân tích và nêu cảm nghĩ về bài thơ Đất nước của Nguyễn Đình Thi

A. Mở bài

- Đây là một bài thơ hay của Nguyễn Đình Thi và của thơ ca kháng chiến chống thực dân Pháp.
- Đoạn thơ mở đầu bài thơ Đất nước đánh giá là hay nhất bài thơ vì biểu lộ cảm xúc trực tiếp về một mùa thu mới đang tới trên quê hương.

B. Thân bài

- Đoạn thơ nguyên là những mảng của hai bài thơ khác nhau nối lại với sự điều chỉnh và sửa chữa chút ít.
- Mở đầu, nhà thơ gợi lại hình ảnh của một “mùa thu đã xa” với không khí “xao xác” và hình ảnh “người ra đi” lặng lẽ. Nỗi xao xác băng khuâng là âm điệu chính của câu đầu này.
- Tiếp theo, tác giả bộc lộ niềm vui giao hòa giữa lòng người và vật khi chứng kiến “mùa thu nay” đầy âm điệu hào hứng
- Mùa thu của đất trời giải phóng. Hai chữ “vui nghe” không chỉ diễn tả một trạng thái tình cảm nhận thời mà còn nói rõ cách nghe hay là một cách nhận thức mới của nhà thơ về cuộc đời.
- Từ niềm vui nói trên, đoạn thơ chuyển ý rất tự nhiên nhấn mạnh ý thức sở hữu của cái ta cộng đồng với non nước mình, mặt khác, bộc lộ cảm xúc tự hào và sung sướng của nhà thơ trước vẻ đẹp đắm say của Tổ quốc.
- Phần cuối của đoạn thơ dẫn người đọc vào mạch suy tư về truyền thống anh hùng của đất nước, ở đây xuất hiện một định nghĩa rất thơ và cũng rất Nguyễn Đình Thi về Tổ quốc Việt Nam.

C. Kết bài

- Trong bài thơ “Đất nước” dường như cảm hứng thời đại đã hòa quyện với cảm hứng lịch sử trong một niềm xúc động thơ đẹp đẽ như vậy.

Văn mẫu lớp 12: Phân tích và nêu cảm nghĩ về bài thơ Đất nước của Nguyễn Đình Thi

"Đất nước" là bài thơ nổi tiếng nhất của Nguyễn Đình Thi. Bài thơ được sáng tác và hoàn thành trong thời gian khá dài (1948 – 1955) theo hành trình và phát triển đi lên của đất nước và dân tộc.

"Đất nước" in trong tập thơ "Người chiến sĩ" của tác giả.

Bài thơ "Đất nước" của Nguyễn Đình Thi thể hiện những cảm nhận về đất nước Việt Nam và dân tộc Việt Nam hiền hòa, đẹp tươi, trong đau thương đã quật khởi đứng lên anh dũng chiến đấu và chiến thắng với sức mạnh phi thường.

Vẻ đẹp đất nước khi mùa thu về

Hai câu thơ đầu nói về vẻ đẹp của đất nước khi mùa thu về:

Sáng mát trong như sáng năm xưa

Gió thổi mùa thu hương cốm mới.

Nguyễn Đình Thi chỉ gọi sắc thu, khí thu (mát trong), về gió thu về hương thu (hương cốm mới). Một cách viết hàm súc mở ra bao liên tưởng về bầu trời thu trong xanh, bao la và khí thu mát mẻ mơn man hồn người, về gió thu nhẹ thổi từ những cánh đồng lúa mang theo hương cốm mới phả vào lòng người lâng lâng. Đó là vẻ hiền hòa, tươi đẹp của đất nước đã bao đời nay.

Đoạn thơ tiếp theo là hoài niệm của "người ra đi" về "những ngày thu đã xa" – thu Hà Nội:

Tôi nhớ những ngày thu đã xa

Sáng chớm lạnh trong lòng Hà Nội

Những phố dài xao xác hơi may

ra đi đầu không ngoảnh lại

Sau lưng thềm nắng lá rơi đầy.

"Chớm lạnh" là cái lành lạnh đầu thu; chỉ có sáng và chiều thu trong buổi thu sơ mới "chớm lạnh" như thế. Hà nội như mở rộng lòng đón nhận cái "chớm lạnh" đầu thu. Hơi may tỏa khắp mọi nơi. Lá thu, lá vàng rụng bay bay, xoay xoay theo chiều gió, để lại tiếng thu xao xác trên những phố dài.

Cảnh già biệt phố cũ của "người ra đi" buồn lắng lặng. Khách chinh phu của thời đại "ôm chí nhón" ra đi, cố nén lại bao tâm tư trĩu lòng. "Đầu không ngoảnh lại" là một tâm thế của li khách. "Người ra đi" xa dần, xa dần năm

cửa ô, chốn cũ yêu thương, tuy "đầu không ngoảnh lại" nhưng vẫn cảm thấy có bao nhiêu nắng thu, lá thu "rơi đầy" trên hè phố, thêm đường ở phía sau lưng mình. Nhà thơ tả ít mà gợi nhiều. Tâm trạng của người ra đi buổi sáng sớm đầu thu ngày xưa ấy như vương vấn mang theo một mảnh trời thu Hà Nội với nắng vàng và lá thu rơi. Có nhiều người đã đưa ra các cách ngắt nhịp cảm thụ về đẹp câu thơ cuối đoạn: ngắt nhịp 3/4 hoặc 4/3; lại có người cho rằng nên ngắt nhịp 2/5 để làm rõ chủ thể trữ tình với không gian nghệ thuật:

Sau lưng thêm nắng lá rơi đầy.

Qua đoạn thơ, ta thấy ngòi bút nghệ thuật của Nguyễn Đình Thi thật là tài hoa. Lời thơ trong sáng, dịu buồn. Vẻ đẹp và hồn thu đất nước, hồn thu Hà Nội như được tinh lọc trong tâm hồn tác giả, trở thành hành trang của "người ra đi".

Cuộc đời đã đổi thay, đất nước đã đổi thay nên vẻ đẹp mùa thu đất nước cũng đổi thay kì lạ. Câu thơ bảy tiếng bỗng co ngắn lại, giọng thơ như một tiếng reo cất lên náo nức:

Mùa thu nay khác rồi

Tôi đứng vui nghe giữa núi đồi

Gió thổi rừng tre phấp phới

Trời thu thay áo mới

Trong biếc nói cười thiết tha.

Không gian nghệ thuật được nói đến là núi đồi chiến khu, là "rừng tre phấp phới" trong gió thu. Cả một trời thu bao la, xao động, tươi sáng lên, ánh lên tươi thắm như "thay áo mới". Đất nước buổi thu vẻ đẹp tươi lạ thường và dào dạt sức sống. Có sắc thu "trong biếc", có tiếng thu là âm thanh "nói cười thiết tha" rộn rã. Hình ảnh "tôi đứng vui nghe" biểu lộ một tâm thế một tư thế, một cảm xúc nhiều thơ mộng, nhiều tự hào trước vẻ đẹp và niềm vui khi đất nước vào thu. Đó là mùa thu chiến khu Việt Bắc, mùa thu kháng chiến thời chống Pháp.

Những câu thơ bảy tiếng, năm tiếng đan xen vào nhau hòa quyện vào nhau tạo nên giọng thơ mạnh mẽ, hào hùng. Hình ảnh đất nước hiện lên tráng lệ hùng vĩ với "trời xanh", với "núi rừng", với những cánh đồng, những ngã đường, những dòng sông... Các tính từ: "xanh, thơm mát, bát ngát, đỏ nặng" là những nét vẽ, những gam màu tô đậm cái hồn đất nước, không chỉ là một

giang sơn gấm vóc mà còn biểu lộ biết bao yêu mến tự hào về sự bền vững của đất nước bốn nghìn năm. Các điệp ngữ "đây là của chúng ta", "những" (cánh đồng, ngã đường, dòng sông) như những nốt nhấn, lúc bổng, lúc trầm của bài ca Tổ quốc, thể hiện ý chí tự lập tự cường và tinh thần làm chủ đất nước của quân và dân ta. Ngọn gió thời đại, ngọn gió của cách mạng và kháng chiến đã làm cho những vần thơ viết về mùa thu, về đất nước của Nguyễn Đình Thi cất cánh bay lên. Đây là đoạn thơ đẹp nhất trong bài thơ "Đất nước", trở thành câu thơ trong trí nhớ của hàng triệu con người Việt Nam hơn nửa thế kỉ qua:

Trời xanh đây là của chúng ta

Núi rừng đây là của chúng ta

Những cánh đồng thơm mát

Những ngã đường bát ngát

Những dòng sông đỏ nặng phù sa.

Khổ thơ tiếp theo, tác giả nói lên những suy ngẫm về đất nước và dân tộc. Lời thơ vang lên như một tuyên ngôn về Tổ quốc và đáng đứng Việt Nam trong trường kì lịch sử:

Nước chúng ta

Nước những người chưa bao giờ khuất

Đêm đêm rì rầm trong tiếng đất

Những buổi ngày xưa vọng tiếng về.

Câu thơ thất ngôn bổng rút ngắn lại còn ba tiếng; vần trắc (khuất – đất) như dồn nén lại, thất lại, làm cho âm điệu thơ trầm hùng thể hiện niềm tự hào, kiêu hãnh về truyền thống anh hùng bất khuất của dân tộc. Tiếng nói của tổ tiên ông bà, tiếng gươm khua trên sông Bạch Đằng, "Hịch tướng sĩ" của Trần Quốc Tuấn, "Bình ngô đại cáo" của Nguyễn Trãi, ... vẫn "đêm đêm rì rầm trong tiếng đất", vẫn "vọng nói về", nhấn nhủ con cháu ngẩng cao đầu đi tới để bảo vệ và xây dựng đất nước hùng cường bền vững đến muôn đời.

Đất nước trong máu lửa

Phần thứ hai bài thơ nói về đất nước trong máu lửa. Một chữ "ôi" cảm thán cất lên đau đớn nghẹn ngào:

Ôi những cánh đồng quê chảy máu

Dây thép gai đâm nát trời chiều

Những đêm dài hành quân nung nấu

Bỗng bồn chồn nhớ mắt người yêu.

Các từ ngữ "chảy máu", "đâm nát" gợi tả cảnh đau thương của đất nước đang bị quân thù chiếm đóng, dân ta đang bị quân giặc tàn sát dã man. Luống cày, cánh đồng "chảy máu" . đồn giặc dựng lên khắp nơi . bầu trời quê hương đang bị "đâm nát " bởi trùng trùng giây thép gai đồn giặc. Người chiến sĩ hành quân ra trận với sức mạnh của lòng căm thù giặc và tình yêu quê hương. Các từ láy "nung nấu" , "bồn chồn" diễn tả thật hay quyết tâm và tình cảm mãnh liệt, sâu sắc ấy.

Trong chiến đấu gian lao và đau thương càng thấy vẻ đẹp quê hương " ngời lên". Lòng căm thù giặc càng thêm "sục sôi". Các từ " bay, thẳng, đưa" thể hiện lòng căm thù, sự khinh bỉ của nhân dân ta đối với quân xâm lược.

Thẳng giặc tây, thẳng chúa đất

Đưa đê cổ đưa lột da.

Độc lập tự do là lí tưởng chiến đấu, là niềm tin "đi tới và làm nên thắng trận". Tác giả phủ định: quân thù "không khóa được", "không bắn được", để từ đó khẳng định sức sống bền vững của đất nước ta, tinh thần yêu nước của nhân dân ta. Câu thơ như một chân lí lịch sử được cô đúc mà thành:

Trời đầy chim và đất đầy hoa

Lòng dân ta yêu nước thương người.

Cuộc kháng chiến chống pháp(1946 - 1954) là một cuộc chiến tranh nhân dân thần thánh do đảng và bác hồ lãnh đạo, mang tính chất toàn dân, toàn diện, trường kì, nhất định thắng lợi. Cả đất nước, cả dân tộc quật khởi đứng lên. Cảnh tượng thật hào hùng đang diễn ra khắp mọi miền đất nước, từ rừng núi chiến khu đến khắp các cánh đồng làng quê:

Khói nhà máy cuộn trong sương núi

Kèn gọi quanh vắng vắng cánh đồng.

Anh bộ đội Cụ Hồ là người nông dân mặc áo lính. Người anh hùng thời đại là "những người áo vải", là la văn Cầu, Củ Chính Lan, Nguyễn Quốc Trí,

Nguyễn Thị Chiến, Bé Văn Đàn, Tô Vĩnh Diệu... là hàng ngàn hàng vạn thanh niên yêu tú của dân tộc.

Ôm đất nước những người áo vải

Đã đứng lên thành những anh hùng.

Con đường ra trận kéo dài hơn ba ngàn ngày khói lửa. Có biết bao máu đổ sương rơi. Trong "nắng đốt" và "mưa giội", trong chiến đấu và hi sinh, niềm tin vào một ngày mai chiến thắng, về đất nước độc lập, hòa bình tỏa sáng tâm hồn quân và dân ta như ngọn lửa "cháy rực" như ánh bình minh "bát ngát":

Ngày nắng đốt theo đêm mưa dội

Mỗi bước đường mỗi bước hi sinh

Trán cháy rực nghĩ trời đất mới

Lòng ta bát ngát ánh bình minh.

Đất nước chiến thắng

Được viết theo thể thơ lục ngôn:

Người lên như nước vỡ bờ

Nước Việt nam từ máu lửa

Rũ buồn đứng dậy sánh lòng.

Tác giả đã vận dụng thành ngữ, tục ngữ "tức nước vỡ bờ" để ca ngợi tư thế và sức mạnh chiến đấu và chiến thắng của dân tộc ta. Tác giả cho biết "Rũ buồn đứng dậy sáng lóa" là hình ảnh của người chiến sĩ Điện Biên từ các chiến hào dũng mãnh xông lên trong những ngày tổng công kích đầu tháng 5-1954.

"Đất nước" là hồn thơ chiến sĩ, tiêu biểu cho bốn hồn thơ Nguyễn Đình Thi. Viết về chủ đề quê hương, đất nước trong chiến tranh, thơ Nguyễn Đình Thi mang tính khái quát, chất trực tình đậm thấm kết hợp hài hòa với chất chính luận sâu sắc để lại một số câu thơ, đoạn thơ đẹp, đầy ấn tượng. Ngôn ngữ thơ tinh luyện, sắc nét, chan chứa nồng độ súc cảm. Câu thơ biến hóa: thất ngôn, lục ngôn, có lúc đan xen vào câu thơ ba tiếng, năm tiếng đã làm cho giọng thơ biến hóa: lúc man mác, bồn chồn, lúc dồn dập mạnh mẽ.

Hình tượng đất nước vừa mang vẻ đẹp hiền hòa trong sắc thu, hương thu, mang cái bát ngát của quân và dân ta trong những năm dài kháng chiến.

"Đất nước" là bài thơ kiệt tác, mà người đọc lúc nào cũng cảm thấy mới mẻ, niềm tự hào dân tộc cứ lâng lâng mãi tâm hồn mỗi chúng ta.